شناسنامه ماده:

	دوره	کد ماده	عنوان ماده	نوع ماده	واحد	نوع واحد	ساعات هفتگی
	کارشناسی ارشد پیوسته		نحو و صرف ۳	پایه	۲	نظری	۲
رشته	قراآت						
روش تدریس	القایی- خودخوان-کتابخانه ای- کار در کلاس						
تعریف ماده	این ماده به بررسی قواعد نحوی و صرفی بر اساس کتاب الفیه ابن مالک (از اول باب ابتداء (بیت ۱۱۳) تاانتهای باب لا التی لنفی الجنس (بیت ۲۰۵) وصرف از اول باب جمع التکسیر(بیت ۷۹۲) تا بیت (۸۰۸) همین باب می پردازد و به منظور تسلط طلاب بر قواعد نحوی و صرفی است تا طلاب بتوانند نصوص شرعی را دقیق تر فهم نمایند. لذا می بایست طلاب ابیات الفیه را حفظ نموده و بتوانند آن را شرح دهند.						
اهداف ماده	طلاب بتوانند قواعد نحوی و صرفی خوانده شده در الفیه را شرح داده، آن را بر نصوص تطبیق دهند و معانی درست نص را فهم نمایند. آشنایی با اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر اختلافات بر تغییر معانی.						
دستاورد آموزشی	پس از تدریس این توانایی در طلاب ایجاد می شود: ۱. استفاده از قواعد عربی در درک صحیح از نصوص. ۲. حفظ ابیات الفیه و شرح آنها. ۳. فهم اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر آنها در تغییر معانی.						

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	حفظ نحو	٪۱۸	٪۱۸	یک چهارم نمرات از صرف باشد.
۲	حفظ صرف	٪۷	٪۷	
۳	اعراب	٪۱۵	٪۳۰	
۴	شرح متن نحو	٪۱۰	٪۲۵	
۵	شرح متن صرف	٪٤	٪۲۰	
۶	نحو: تعریفات، تقسیمات، شروط	٪۵	٪۲۰	
۷	صرف: تعریفات، تقسیمات، شروط	٪۲	٪۱۵	

مراجع و مصادر:

۱- شرح ابن عقیل: المؤلف: ابن عقیل، عبد الله بن عبد الرحمن العقیلی الهمدانی المصری (المتوفی: ۷۶۹هـ)، محقق: محمد محیی الدین عبد الحمید ناشر: انتشارات ناصرخسرو، تهران، چاپ نهم ۱۳۸۴هـ.ش - ۱۴۲۶هـ.ق

۲- أوضح المسالك إلى ألفية ابن مالك: المؤلف: عبد الله بن يوسف بن أحمد بن عبد الله ابن يوسف، أبو محمد، جمال الدين، ابن هشام (المتوفى: ۷۶۱هـ)، المحقق: يوسف الشيخ محمد البقاعي، الناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع

۳- شرح الأشمونی علی ألفية ابن مالك: المؤلف: علی بن محمد بن عيسی، أبو الحسن، نور الدين الأَشْمُونی الشافعی (المتوفی: ۹۰۰هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت - لبنان، الطبعة: الأولی ۱۴۱۹هـ - ۱۹۹۸مـ

۴- حاشية الصبان علی شرح الأشمونی لألفية ابن مالك: المؤلف: أبو العرفان محمد بن علی الصبان الشافعی (المتوفی: ۱۲۰۶هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت-لبنان، الطبعة: الأولی ۱۴۱۷ هـ -۱۹۹۷م

۵- شرح الكافية الشافية: المؤلف: محمد بن عبد الله، ابن مالك الطائی الجيانی، أبو عبد الله، جمال الدين (المتوفی: ۶۷۲هـ)، المحقق: عبد المنعم أحمد هريدی، الناشر: جامعة أم القری مركز البحث العلمی وإحياء التراث الإسلامی كلية الشريعة والدراسات الإسلامية مكة المكرمة

۶- النحو الوافی: المؤلف: عباس حسن (المتوفی: ۱۳۹۸هـ)، الناشر: دار المعارف

۷- القواعد الاساسية للغة العربية (حسب منهج الألفية لابن مالك و خلاصة الشراح لابن هشام وابن عقيل والأشمونی)، المؤلف: السيد أحمد الهاشمی، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت – لبنان

۸- توضيح النحو: المؤلف: عبدالعزيز محمد فاخر، الناشر: المكتبة الأزهرية للتراث

۹- معانی النحو: المؤلف: فاضل صالح السامرائی، الناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع – الأردن

۱۰- الحدود فی علم النحو: المؤلف: أحمد بن محمد بن محمد البجائی الأَبَّذیّ، شهاب الدين الأندلسی (المتوفی: ۸۶۰هـ)، المحقق: نجاة حسن عبد الله نولی، الناشر: الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة

۱۱- المنصف لابن جنی، شرح كتاب التصريف لأبی عثمان المازنی: المؤلف: أبو الفتح عثمان بن جنی الموصلی (المتوفی: ۳۹۲هـ)، الناشر: دار إحياء التراث القديم، الطبعة: الأولی فی ذی الحجة سنة ۱۳۷۳هـ - أغسطس سنة ۱۹۵۴م

۱۲- نحو غائب: دکتر عمر یوسف عکاشه، ترجمه دکتر عدنان طهماسبی و دکتر جواد اصغری، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول ۱۳۹۰

۱۳- الممتع الكبير فی التصريف: المؤلف: علی بن مؤمن بن محمد، الحَضْرَمی الإشبيلی، أبو الحسن المعروف بابن عصفور (المتوفی: ۶۶۹هـ)، الناشر: مكتبة لبنان، الطبعة: الأولی ۱۹۹۶

۱۴- توضيح الصرف: عبدالعزيز محمد فاخر، مطبعة السعادة، ۱۴۰۸ هـ.ق.

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	نحو: اقسام مبتدا، تعریف مبتدا، مطابقت و عدم مطابقت وصف (مشتق) با مرفوع آن و حکم اعرابی آن، عامل رفع مبتدا و خبر همراه با اختلاف علما.	۵ بیت الابتداء: **۱۱۳- مبتدأ زيد وعاذر خبر إن قلت زيد عاذر من اعتذر** **۱۱۴- وأوّل مبتدأ والثانی فاعل اغنى فی أسارٍ ذان** **۱۱۵- وقس كاستفهام النفی وقد يجوز نحو فائز أولو الرّشد** **۱۱۶- والثانی مبتدا وذا الوصف خبر إن فی سوى الإفراد طبقاً استقر** **۱۱۷- ورفعوا مبتدأ بالابتدا كذاك رفع خبرٍ بالمبتدا** توضیح النحو: ۱۹۷-۱۸۶؛ حاشیة الصبان: ۲۸۳-۲۷۵؛ أوضح المسالک: ۱۰۹-۱۰۶؛ النحو الوافی: ۴۰۴-۴۰۰ و ۴۱۳-۴۱۰؛ شرح ابن عقیل: ۲۰۱-۱۸۸
۲	نحو: تعریف خبر، انوع خبر، حالتهای خبر مشتق به نسبت مبتدا و حکم ابراز ضمیر، روابط مبتدا و خبر. تمرینِ اعراب	۵ بیت **۱۱۸- والخبر الجزء المتم الفائدة كالله بروالأيادى شاهده** **۱۱۹- ومفرداً يأتی ويأتی جمله حاويةً معنى الذى سيقت له** **۱۲۰- وإن تكن إيّاه معنى اكتفى بها كنطقى الله حسبى وكفى** **۱۲۱- والمفرد الجامد فارغ وإن يشتق فهو ذو ضميرٍ مستكن** **۱۲۲- وأبرزنه مطلقاً حيث تلا ما ليس معناه له محصّلا** توضیح النحو: ۲۰۵-۱۹۷؛ حاشیة الصبان: ۲۹۱-۲۸۴؛ أوضح المسالک: ۱۱۱-۱۰۹؛ النحو الوافی: ۴۲۷-۴۱۹؛ شرح ابن عقیل: ۲۰۸-۲۰۱
۳	صرف: معرفی جمع تکسیر، انواع جمع تکسیر.	۷ بیت جمع التكسير: **۷۹۲- أفعلةٌ أفعل ثمّ فِعله تمّت أفعالٌ جموع قلة** **۷۹۳- وبعض ذى بكثرةٍ وضعاً يفى كأرجلٍ والعكس جاء كالصُفىّ** **۷۹۴- لفعلٍ اسماً صحّ عيناً أفعل وللرباعىّ اسماً أيضا يُجعل** **۷۹۵- إن كانَ كالعناق والذراع فی مدٍّ وتأنيث وعدِّ الأحرف** **۷۹۶- وغير ما أفعل فيه مطّرد من الثلاثى اسماً بأفعالٍ يرد** **۷۹۷- وغالباً أغناهم فعلان فی فعلٍ كقولهم صردان** **۷۹۸- فی اسمٍ مذكّرٍ رباعىٍّ بمد ثالثٍ افعلة عنهم اطّرد** شرح ابن عقیل: ۴۵۶-۴۵۲؛ النحو الوافی: ۵۸۸-۵۷۷؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
٤	نحو: ادامه‌ی انواع خبر، کیفیت خبر از اسم ذات، مواضع تجویز مبتدای نکره. تمرینِ اعراب	۵ بیت **۱۲۳- وأخبروا بظرفٍ أو بحرف جر ناوين معنى كائنٍ أو استقر** **۱۲۴- ولا يكون اسم زمانٍ خبرا عن جثةٍ وإن يفد فأخبرا** **۱۲۵- ولا يجوز الابتدا بالنّكرة ما لم تفد كعند زيدٍ نمرة** **۱۲۶- وهل فتىً فيكم فما حللنا ورجل من الكرامٍ عندنا** **۱۲۷- ورغبة فی الخير خير وعمل بر يزين وليقس ما لم يقل** النحو الوافی: ۴۳۵-۴۳۱ و ۴۴۳-۴۴۰؛ أوضح المسالک: ۱۱۴-۱۱۲؛ حاشیة الصبان: ۳۰۴-۲۹۲؛ توضیح النحو: ۲۱۶-۲۰۶؛ شرح ابن عقیل: ۲۲۷-۲۰۹
۵	نحو: ترتیب مبتدا و خبر، جواز تقدیم خبر، وجوب تقدیم خبر تمرینِ اعراب	۴ بیت **۱۲۸- والأصل فی الأخبار أن تؤخرا وجوّزوا التقديم إذ لا ضررا** **۱۲۹- فامنعه حين يستوى الجزءان عرفا ونكرا عادمى بيان** **۱۳۰- كذا إذا ما الفعل كان الخبرا أو قصد استعماله منحصرا** **۱۳۱- أو كان مسندا لذى لام ابتدا أو لازم الصّدر كمن لي منجدا** توضیح النحو: ۲۲۳-۲۱۶؛ حاشیة الصبان: ۳۱۰-۳۰۵؛ أوضح المسالک: ۱۱۷-۱۱۵؛ النحو الوافی: ۴۵۲-۴۴۸؛ شرح ابن عقیل: ۳۳۸-۲۲۷
٦	صرف: اوزان جمع تکسیر.	۷ بیت **۷۹۹- والزمه فی فعالٍ أو فِعال مصاحبى تضعيفٍ أو اعلال** **۸۰۰- فعل لنحو أحمرٍ وحمرا وفعلةٌ جمعاً بنقلٍ يُدرى** **۸۰۱- وفعلٌ لاسمِ رباعىٍّ بمد قد زيدّ قبل لامِ اعلالاً فقد**

		۸۰۲- ما لم یضاعف فی الأعمّ ذو الألف وفعلٌ جمعاً لفعلةٍ عُرِف ۸۰۳- ونحو کبری ولفعلةٍ فعل وقد یجئ جمعه علی فعل ۸۰۴- فی نحو رامٍ اطّرادٍ فَعله وشاع نحو کاملٍ وکمله ۸۰۵- فعلی لوصفٍ کقتیلٍ وزمن وهالكٍ ومیّتٌ به قمن النحو الوافی: ۵۸۹-۵۹۵؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۰-۴۵۶؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
۷	نحو: مواضع وجوب تقدیم خبر، جواز حذف هریک از مبتدا و خبر. تمرینِ اعراب	۶ بیت ۱۳۲- ونحو عندی درهم ولي وطر ملتزم فیه تقدّم الخبر ۱۳۳- کذا إذا عاد علیه مضمر مما به عنه مبینا یخبر ۱۳۴- کذا إذا یستوجب التصدیرا کأین من علمته نصیرا ۱۳۵- وخبر المحصور قدّم أبدا کما لنا إلا اتباع أحمدا ۱۳۶- وحذف ما یعلم جائزکما تقول زید بعد من عندکما ۱۳۷- وفی جواب کیف زید قل دنف فزید استغنی عنه إذ عرف النحو الوافی؛ ۴۵۷-۴۵۶ و ۴۶۷-۴۶۰؛ أوضح المسالک: ۱۲۱-۱۱۷؛ حاشیة الصبان: ۳۱۴-۳۱۱؛ توضیح النحو: ۲۲۷-۲۱۶؛ القواعد الاساسیة: ۱۴۲-۱۲۵؛ شرح ابن عقیل: ۲۴۶-۲۳۹
۸	نحو: مواضع وجوب حذف خبر، ابن مالک مواضع وجوب حذف مبتدا را در الفیه ذکر نکرده است، مواضعی که مبتدا وجوباً حذف شده در غیر ابیات الفیه، کیفیت تعداد خبر از یک مبتدا، مواضع اقتران خبر به فاء. تمرینِ اعراب	۵ بیت ۱۳۸- وبعد لولا غالبا حذف الخبر حتم وفی نصیمینٍ ذا استقر ۱۳۹- وبعد واو عیّنت مفهوم مع کمثل کلصانعٍ وما صنع ۱۴۰- وقبل حالٍ لا یکون خبرا عن الذی خبره قد أضمرا ۱۴۱- کضربی العبد مسیئاً وأتم تبیینی الحق منوطاً بالحکم ۱۴۲- وأخبروا باثنین أو بأکثرا عن واحد کهم سراة شعرا توضیح النحو: ۲۳۶-۲۸۸؛ حاشیة الصبان: ۳۳۰-۳۱۵؛ أوضح المسالک: ۱۲۴-۱۲۱؛ برای مبحثِ «مواضع اقتران خبر به فاء» ر.ک. النحو الوافی: ۴۸۹-۴۸۷؛ النحو الوافی: ۴۷۷-۴۷۲ و ۴۸۳-۴۸۰؛ شرح ابن عقیل: ۲۶۰-۲۴۶
۹	صرف: اوزان جمع تکسیر.	۷ بیت ۸۰۶- لفعلٍ اسماً صحَّ لاماً فعله والوضع فی فعلٍ وفعل قلله ۸۰۷- وفُعَّلٌ لفاعلٍ وفاعله وصفین نحو عاذلٍ وعاذله ۸۰۸- ومثله الفعّال فیما ذکّرا وذان فی المعلِّ لاماً تدرا ۸۰۹- فعلٌ وفعلةٌ فِعالٌ لهما وقلَّ فیما عینه الیا منهما ۸۱۰- وفعلٌ أیضاً له فعال ما لم یکن فی لامه اعتلال ۸۱۱- أو یك مضعفاً ومثل فعل ذو التا وفعل مع فعلٍ فاقبل ۸۱۲- وفی فعیلٍ وصف فاعلٍ ورد کذاك فی أنثاه أیضاً اطّرد النحو الوافی: ۵۹۵-۵۹۸؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۴-۴۶۰؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
۱۰	نحو: وجه تسمیه افعال ناقصه، افعال ناقصه و کیفیت عمل آنها، اختلاف علما در مورد لیس، کیفیت عمل افعال ناقصه و متصرفات آن. تمرینِ اعراب	۵ بیت کان وأخواتها: ۱۴۳- ترفع کان المبتدا اسماً والخبر تنصبه ککان سیدا عمر ۱۴۴- ککان ظل بات أضحی أصبحا أمسی وصار لیس زال برحا ۱۴۵- فتئ وانفك وهذی الأربعة لشبه نفی أو لنفی متبعه ۱۴۶- ومثل کان دام مسبوقاً بما کأعط ما دمت مصیباً درهماً ۱۴۷- وغیر ماضٍ مثله قد عملا إن کان غیر الماض منه استعملا النحو الوافی: ۴۹۹-۴۹۴ و ۵۰۴-۵۰۳ و ۵۰۷ و ۵۱۴-۵۰۹؛ أوضح المسالک: ۱۳۰-۱۲۵؛ حاشیة الصبان: ۳۴۰-۳۳۱؛ توضیح النحو: جزء دوم صص ۱۳-۴؛ شرح ابن عقیل: ۲۷۱-۲۶۱
۱۱	نحو: جواز توسط اخبار ناقصه، آیا تقدیم خبر دام صحیح است؟، تقدیم خبر افعال ناقصه منفی، منظور از افعال تامه در این باب.	۴ بیت ۱۴۸- وفی جمیعها توسّط الخبر أجز وکل سبقه دام حظر ۱۴۹- کذاك سبق خبرٍ ما النافیة فجیء بها متلوّةً لا تالیة ۱۵۰- ومنع سبق خبرٍ لیس اصطفی وذو تمام ما برفعٍ یکتفی ۱۵۱- وما سواه ناقص والنقص فی فتیء لیس زال دائماً قفی

	تمرینِ اعراب	توضیح النحو: ۲۱-۱۴؛ حاشیة الصبان: ۳۴۸-۳۴۱؛ أوضح المسالک: ۱۳۶-۱۳۰؛ النحو الوافی: ۵۱۹-۵۱۵؛ شرح ابن عقیل: ۲۷۹-۲۷۱
۱۲	صرف: اوزان جمع تکسیر.	۷ بیت **۸۱۳- وشاع فی وصف علی فعلانا أو انثییه أو علی فعلانا** **۸۱۴- ومثله فعلانةً والزمه فی نحو طویل وطویلة تفی** **۸۱۵- وبفعول فعلٍ نحو کبد یُخصُّ غالباً کذاك یطَّرد** **۸۱۶- فی فعل اسماً مطلق الفا وفعل له وللفُعال فعلانٌ حصل** **۸۱۷- وشاع فی حوتٍ وقاعٍ مع ما ضاهاهما وقلَّ فی غیرهما** **۸۱۸- وفعلاً اسماً وفعیلاً وفعل غیر معلِّ العین فعلانٌ شمل** **۸۱۹- ولکریمٍ وبخیلٍ فعلا کذا لما ضاهاهما قد جُعِلا** النحو الوافی: ۵۹۸-۶۰۱؛ شرح ابن عقیل: ۴۶۸-۴۶۴؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
۱۳	نحو: احکام معمول خبر، در صورت تقدیم معمول خبر بر عامل چگونه باید تاویل کرد؟، انواع کان (ناقصه، تامه، زائده) و شروط آنها، حالتهای حذف کان و معمول آن، شروط حذف نون از مضارع کان. تمرینِ اعراب	۶ بیت **۱۵۲- ولا یلي العامل معمول الخبر إلا إذا ظرفاً أتی أو حرف جرّ** **۱۵۳- ومضمر الشان اسماً انو ان وقع موهم ما استبان أنّه امتنع** **۱۵۴- وقد تزاد کان فی حشو کما کان أصح علم من تقدّما** **۱۵۵- ویحذفونها ویبقون الخبر وبعد إن ولو کثیراً ذا اشتهر** **۱۵۶- وبعد أن تعویض ما عنها ارتکب کمثل أمّا أنت برّا فاقترب** **۱۵۷- ومن مضارعٍ لکان منجزم تحذف نون وهو حذف ما التزم** النحو الوافی: زیادةً و تفصیل صص۵۲۳-۵۲۱ و ۵۳۶-۵۲۴؛ أوضح المسالک: ۱۴۳-۱۳۶؛ حاشیة الصبان: ۳۶۲-۳۴۹؛ توضیح النحو: ۳۶-۲۳؛ القواعد الاساسیة: ۱۴۸-۱۴۳؛ شرح ابن عقیل: ۳۰۰-۲۷۹
۱۴	نحو: شروط عمل ما و لای شبیه لیس، اختلاف نحاة در مورد عمل اِنَّ، عمل لات از نظر جمهور. تمرینِ اعراب	۶ بیت فصل فی ما ولا ولات وإن المشبهات بلیس **۱۵۸- إعمال لیس أعملت ما دون إن مع بقا النّفی وترتیب زکن** **۱۵۹- وسبق حرف جر أو ظرفٍ کما بی أنت معنیّاً أجاز العلما** **۱۶۰- ورفع معطوفٍ بلکن أو ببل من بعد منصوبٍ بما الزم حیث حل** **۱۶۱- وبعد ما ولیس جرّالبا الخبر وبعد لا ونفی کان قد یجر** **۱۶۲- فی النّکرات أعملت کلیس لا وقد تلي لات وإن ذا العملا** **۱۶۳- وما للات فی سوی حینٍ عمل وحذف ذی الرّفع فشاو العکس قل** توضیح النحو: ۵۲-۴۱؛ حاشیة الصبان: ۳۷۸-۳۶۳؛ أوضح المسالک: ۱۵۶-۱۴۳؛ النحو الوافی: ۵۵۱-۵۳۷؛ القواعد الاساسیة: ۱۵۸-۱۵۶؛ شرح ابن عقیل: ۳۲۱-۳۰۱
۱۵	صرف: اوزان جمع تکسیر.	۶ بیت **۸۲۰- وناب عنه أفعلاء فی المعلّ لاماً ومُضعَفٍ وغیر ذاك قل** **۸۲۱- فواعلٌ لفوعلٍ وفاعل وفاعلاء مع نحو کاهل** **۸۲۲- وحائضٍ وصاهلٍ وفاعله وشذّ فی الفارس مع ما ماثله** **۸۲۳- وبفعائل اجمعن فعاله وشبهه ذا تاءٍ أو مزاله** **۸۲۴- وبالفعالي والفعالی جُمِعا صحراء والعذراء والقیس اتبعا** **۸۲۵- واجعل فعالیَّ لغیر ذی نسب جُدِّد کالکرسیّ تتبع العرب** النحو الوافی: ۶۰۱-۶۵۷؛ شرح ابن عقیل:۴۷۱-۴۶۸؛ توضیح الصرف: ۸۱-۴۸
۱۶	نحو: تعریف اعمال مقاربة ، نظر علما در مورد فعلیت افعال مقاربة، معانی افعال مقاربة، کیفیت خبر افعال مقاربة. تمرینِ اعراب	۶ بیت أفعال المقاربة: **۱۶۴- ککان کاد وعسی لکن ندر غیر مضارعٍ لهذین خبر** **۱۶۵- وکونه بدون أن بعد عسی نزر وکاد الأمر فیه عکسا** **۱۶۶- وکعسی جری ولکن جعلا خبرها حتما بأن متصلا** **۱۶۷- وألزموا اخلولق أن مثل حری وبعد أوشك انتفا أن نزرا** **۱۶۸- ومثل کاد فی الأصح کربا وترك أن مع ذی الشروع وجبا** **۱۶۹- کأنشأ السائق یحدو وطفق کذا جعلت وأخذت وعلق** النحو الوافی: ۵۶۴-۵۵۶؛ أوضح المسالک: ۱۶۶-۱۵۷؛ حاشیة الصبان: ۳۸۷-۳۷۹؛ توضیح النحو: ۶۴-

		۵۵؛ شرح ابن عقیل: ۳۳۷-۳۲۲
۱۷	نحو: افعال مقاربة به اعتبار تصرف و عدم تصرف، حالتهای افعال مقاربة به اعتبار تام و ناقص بودن. تمرینِ اعراب	۴ بیت **۱۷۰- واستعملوا مضارعاً لأوشكا وكاد لا غير وزادوا موشكا** **۱۷۱- بعد عسى اخلولق أوشك قد يرد غنىً بأن يفعل عن ثان فقد** **۱۷۲- وجرّدن عسى أو ارفع مضمرا بها إذا اسمقبلها قد ذكرا** **۱۷۳- والفتح والكسر أجز فى السين من نحو عسيت وانتفا الفتح زكن** أوضح المسالک: ۱۶۹-۱۶۶؛ حاشية الصبان: ۳۹۵-۳۸۸؛ توضيح النحو: ۷۳-۶۵؛ النحو الوافى: ۵۶۹-۵۶۴؛ القواعد الاساسية: ۱۵۳-۱۵۱؛ شرح ابن عقيل: ۳۴۴-۳۳۷
۱۸	صرف: اوزان جمع تكسير.	۸ بیت **۸۲۶- وبفعالل وشبهه انطقا فى جمع ما فوق الثلاثة ارتقى** **۸۲۷- من غير ما مضى ومن خماسى جُرِّد الآخر انف بالقياس** **۸۲۸- والرّابعُ الشبيه بالمزيد قد يحذف دون ما به تمّ العدد** **۸۲۹- وزائد العادى الرباعى احذفه ما لم يك ليناً إثره اللذ ختما** **۸۳۰- والسّين والتا من كمستدع أزل إذ ببنا الجمع بقاهما مُخِلّ** **۸۳۱- والميمُ أولى من سواهُ بالبقا والهمز والياء مثله إن سبقا** **۸۳۲- والياء لا الواو احذف ان جمعت ما كحَيْز بونٍ فهو حكمٌ حُتِما** **۸۳۳- وخيّروا فى زائدى سرندى وكلٍّ ما ضاهاه كالعلندى** النحو الوافى: ۶۰۷-۶۱۷؛ شرح ابن عقيل: ۴۷۶-۴۷۱؛ توضيح الصرف: ۸۱-۴۸
۱۹	نحو: قسم دوم نواسخ، معرفی اِن و أخوات اِنَّ، معانی و عمل اِنَ و أخواتش، اختلاف نحاة در عمل آنها در خبر، عدم جواز تقديم خبر، عدم جواز تقديم معمول خبر، كيفيت حركات همزه در اِنَّ، حالتهای وجوب كسر و فتح همزه اِنَّ. تمرینِ اعراب	۷ بیت إن وأخواتها: **۱۷۴- لان أن ليت لكن لعل كأن عكس ما لكان من عمل** **۱۷۵- كإنزيداً عالمبأنّى كفىءولكنابنه ذو ضعن** **۱۷۶- وراع ذا الترتيب إلا فى الذى كليت فيها أو هنا غير البذى** **۱۷۷- وهمز إنافتح لسدمصدر مسدّها وفى سوى ذاك اكسر** **۱۷۸- فاكسر فى الابتدا وفى بدء صله وحيث إنليمينٍ مكمله** **۱۷۹- أو حكيت بالقول أو حلّت محل حالٍ كزرته وإنّى ذو أمل** **۱۸۰- وكسروا من بعد فعلٍ علّقا باللام كاعلم إنّه لذو تقى** النحو الوافى: ۵۹۰-۵۷۰؛ حاشية الصبان: ۴۰۶-۳۹۶؛ أوضح المسالک: ۱۷۴-۱۷۰؛ توضيح النحو: ۸۴-۷۶؛ شرح ابن عقيل: ۳۵۵-۳۴۵
۲۰	نحو: جواز كسر و فتح همزه اِنَّ، دخول لام ابتدا بر خبر اِنَّ، حالت دخول لام بر خبر منفی. تمرینِ اعراب	۵ بیت **۱۸۱- بعد إذا فجاءةٍ أو قسم لا لام بعده بوجهين نمى** **۱۸۲- مع تلوفا الجزا وذا يطّرد فى نحو خير القول إنّى أحمد** **۱۸۳- وبعد ذات الكسر تصحب الخبر لام ابتداءٍ نحو إنّى لوزر** **۱۸۴- ولا يلي ذى اللام ما قد نفيا ولا من الأفعال ما كرضيا** **۱۸۵- وقد يليها مع قد كإن ذا لقد سما على العدا مستحوذا** النحو الوافى: ۶۰۱-۵۹۲؛ حاشية الصبان: ۴۱۵-۴۰۶؛ أوضح المسالک: ۱۷۶-۱۷۴؛ توضيح النحو: ۹۳-۹۴؛ شرح ابن عقيل: ۳۷۰-۳۵۵
۲۱	نحو: دخول لام ابتدا بر معمول خبر و ضمير فصل و اسم اِنو شروط آن، حالت اِن هنگام اتصال مای زائده اعراب معطوف بر اسم اِنقبل و بعد از تكميل خبر، حكم عمل اِن مخففه تمرینِ اعراب	۶ بیت **۱۸۶- وتصحب الواسط معمول الخبر والفصل واسما حل قبله الخبر** **۱۸۷- ووصل ما بذى الحروف مبطل إعمالها وقد يبقى العمل** **۱۸۸- وجائزرفعك معطوفا على منصوب إنبعد أن تستكملا** **۱۸۹- وألحقت بإن لكن وأن من دون ليت ولعل وكأنّ** **۱۹۰- وخفّفت إن فقل العمل وتلزم اللام إذا ما تهمل** **۱۹۱- وربّما استغنى عنها إن بدا ما ناطق أراده معتمدا** توضيح النحو: ۱۰۳-۹۳؛ أوضح المسالک: ۱۸۶-۱۷۶؛ حاشية الصبان: ۴۲۶-۴۱۶؛ النحو الوافى: ۶۱۴-۶۰۲؛ شرح ابن عقيل: ۳۸۱-۳۷۰
۲۲	نحو: آيا اسم اِنَ مخففه از مثقله واجب الحذف است؟،	۵ بیت **۱۹۲- والفعل إن لم يك ناسخا فلا تلفيه غالباً بإن ذى موصلا**

	کیفیت خبر اِنَ مخففه، چگونگی حذف اسم کأن مخفف از مثقله. تمرینِ اعراب	**۱۹۳- وإن تخفف أن فاسمها استكن والخبر اجعل جملةً من بعد أنّ** **۱۹۴- وإن يكن فعلاً ولم يكن دعا ولم يكن تصريفه ممتنعا** **۱۹۵- فالأحسن الفصل بقد أو نفى أو تنفيس أو ولو قليل ذكر لو** **۱۹۶- وخفّفت كأن أيضا فَنُوِى منصوبها وثابتاً أيضا روى** أوضح المسالک: ۱۹۲-۱۸۶؛ حاشية الصبان: ۴۳۴-۴۲۶؛ النحو الوافی: ۶۲۱-۶۱۵؛ توضيح النحو: ۱۱۰-۱۰۴؛ القواعد الاساسية: ۱۶۸-۱۵۹؛ شرح ابن عقيل: ۳۹۲-۳۸۱
۲۳	نحو: فرق لای نفی جنس با لای نافیه، شروط عمل لای نفی جنس، انواع اسم لا و حکم هر کدام، حکم معطوف بر اسم لا همراه با تکرار لا. تمرینِ اعراب	۴ بیت لا التی لنفی الجنس: **۱۹۷- عمل إن اجعل للا فی نكره مفردةً جاءتك أو مكرّرة** **۱۹۸- فانصب بها مضافا أو مضارعه بعد ذاك الخبر اذكر رافعه** **۱۹۹- وركّب المفرد فاتحاً كلا حول ولا قوّة والثان اجعلا** **۲۰۰- مرفوعاً أو منصوباً أو مركباً وإن رفعت أوّلا لا تنصبا** توضيح النحو: ۱۲۳-۱۱۴؛ النحو الوافی: ۶۳۸-۶۲۲؛ أوضح المسالک: ۲۰۲-۱۹۳؛ شرح ابن عقيل: ۴۰۴-۳۹۳
۲٤	نحو: حکم عطف بر اسم لا بدون تکرار لا، حکم دخول همزه بر لا، حذف خبر لا همراه قرینه. تمرینِ اعراب	۵ بیت **۲۰۱- ومفرداً نعتاً لمبنى يلي فافتح أو انصبن أو ارفع تعدل** **۲۰۲- وغير ما يلي وغير المفرد لا تبن وانصبه أو الرّفع اقصد** **۲۰۳- والعطف إن لم تتكرّر لا احكما له بما للنّعت ذى الفصل انتمى** **۲۰۴- وأعط لا مع همزة استفهام ما تستحق دون الاستفهام** **۲۰۵- وشاع فی ذا الباب إسقاط الخبر إذا المراد مع سقوطه ظهر** توضيح النحو: ۱۲۹-۱۲۳؛ النحو الوافی: ۶۴۷-۶۳۹؛ أوضح المسالک: ۲۰۶-۲۰۳؛ القواعد الاساسية: ۱۷۶-۱۶۹؛ شرح ابن عقيل: ۴۱۵-۴۰۴